

ПЕРЕДМОВА

Збірник, який ви тримаєте в руках, продовжує серію навчальної літератури «Наш клас». Цей посібник містить цікавий та корисний методичний матеріал, що має стати в пригоді вчителю класовода, який працює з учнями 3 класу.

Зміст книги систематизований відповідно до її основних розділів. У розділі, що розпочинає посібник, педагоги знайдуть інформацію про організацію педагогічної діяльності в роботі з третьокласниками, а саме про вікові особливості учнів 3 класу, пов'язані з психологічним розвитком та розвитком розумових процесів дитини.

Другий розділ посібника присвячений так званому методу проєктів, що останніми роками активно втілюється в навчальний процес сучасної школи і зарекомендував себе як ефективний інноваційний засіб розвитку пізнавальних здібностей, практичних умінь і творчих навичок школяра, в тому числі й учня молодших класів. Читачі книги ознайомляться з теоретичними даними про особливості використання методу проєктів у роботі з третьокласниками та знайдуть деякі розробки теоретичних факультативних занять і уроків, реалізованих методом проєкту в 3 класі. Тематична спрямованість та зміст згаданих розробок відповідають вимогам чинної освітньої програми для початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів (Київ: Освіта, 2012).

Важливою складовою педагогічної діяльності класовода є особистісне формування учнів, розвиток у них необхідних моральних якостей, чеснот, загальнолюдських цінностей, громадянської свідомості тощо. Усі ці завдання вчителі реалізують засобами виховної роботи з дітьми, яка є одним із пріоритетних напрямів праці і класного керівника, і класовода. Третій розділ збірника, традиційно для даної серії, розкриває проблеми виховної педагогічної діяльності з учнями. Сценарії масових заходів, методичні рекомендації щодо організації та особливостей виховної роботи — ці та інші матеріали також містяться в посібнику.

Третьокласники, як і інші учні початкової школи, часто відвідують групу продовженого дня. На що звернути увагу в роботі ГПД зі школярами-третьокласниками, як оптимально організувати навчання й дозвілля дітей у школі в післяурочний час — на ці

та ряд інших, актуальних для педагога питань дасть відповіді наступний розділ книги.

Сучасна освітня програма для молодших класів є досить насиченою, змістовною та складною. Кожний предмет, кожний урок покликаний дати нашим дітям багато нової інформації і сформулювати цілий ряд необхідних знань. Проте багатьом педагогам хотілося б мати можливість уносити в уроки, що вони проводять, своєрідні «родзинки» для дітей, які змусять засяяти оченята школярів цікавістю та допитливістю, викличуть у них добру усмішку, створять у класному колективі позитивну атмосферу та реально підтримають інтерес до теми, що їй наразі пояснює учитель. Такі неординарні, ігрові моменти класоводам допоможе знайти остання, завершальна частина посібника. Їх педагоги можуть використати як під час проведення відповідних навчальних занять, так і під час організації відпочинку дітей на перерві. Це веселі вірші, зміст яких перекликається з програмовим матеріалом різних предметів, фізкультхвилинки, а також перелік ігор та ігрових вправ для третьокласників.

До посібника також додається електронний оптичний диск з матеріалами, необхідними для організації класної роботи.

Сподіваємось, що пропонує педагогам книга стане справді добрим помічником та порадиником багатьом учителям, які працюють з третьокласниками, що вона буде корисною для класоводів у навчальній, розвивальній та виховній роботі з дітьми і допоможе пролити світло на вирішення багатьох важливих, актуальних проблем та завдань, що стоять перед сучасним учителем початкової школи.

I. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ КЛАСОВОДА

УЧНІ 3 КЛАСУ: ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Кожний рік шкільного навчання, а особливо в початковій школі, є важливою і по-своєму унікальною сходинкою в особистісному формуванні дитини, в розвитку її розумових та психологічних процесів, у накопиченні теоретичних та практичних знань і набутті учнем необхідного життєвого досвіду.

Так, першокласники проходять складний період адаптації до навчального закладу, учні другого класу стикаються з невдоволюю равіше для дітей атестацією своїх знань, отримуючи перші довгоочікувані оцінки, четвертий клас — це випускники молодшої школи, тому для них дуже важливою є підготовка до переходу в наступну, середню ланку освітнього закладу.

На перший погляд здається, що в житті третьокласників жодних подібних проблем та особливостей не існує. Вони вже добре адаптувалися в школі, втягнулися в навчальний процес, звикли до шкільних оцінок, зрозумівши їхню сутність, а до випускного класу їм ще навчатися цілий рік. Проте така думка є досить далекою від істини.

Багато сучасних педагогів та психологів вважають, що саме третій клас є переломним у житті учня початкової школи. Саме з третього року навчання, на думку багатьох фахівців, діти починають ставитися до школи, до власної освіти справді свідомо. Для дитини-третьокласника стає характерним виявлення активного інтересу до самого процесу пізнання.

Учень третього класу набуває схильності та здатності до самооаналізу: він уперше намагається оцінювати причини власних досягнень та невдач, шукати шляхи та обрати способи попередження, уникнення останніх. Такі прояви є беззаперечним свідченням того, що у дитини-третьокласника починає розвиватися так звана пізнавальна рефлексія. Це означає, що у дитини виникає

усвідомлення власних дій, психічних станів. Навчальна діяльність набуває особливості, яка полягає в тому, що школярі прагнуть обґрунтовувати правильність своїх висловлювань та дій. Звісно, багато прийомів такого обґрунтування дітям показує вчитель. Необхідність розрізнити зразки суджень і самостійні спроби в їхній побудові сприяють формуванню вміння ніби збоку розглядати й оцінювати власні думки та дії. Це вміння є основою рефлексії (лат. *reflexio* — «відображення») — самоаналізу, осмислення своїх суджень і вчинків з точки зору їхньої відповідності задуму та умовам діяльності. Свідченням цього є здатність бачити особливості власних дій, робити їх предметом розгляду, аналізу, дослідження, порівнювати з діями інших людей. Якщо раніше дитина спиралася переважно на індивідуальний досвід, то відтепер школяр починає все більше орієнтуватися на загальнокультурні зразки, якими він оволодіває у взаємодії з дорослими та однолітками. Такого роду рефлексія, в свою чергу, коригує сам характер та властивості пізнавальної діяльності учня, змінює ставлення дитини до себе й до оточення, її погляд на довколишній світ; вона змушує не просто приймати на віру знання від дорослих, а й виробляти власну думку, формувати індивідуальне світосприйняття, уявлення про цінності, в тому числі про необхідність та значимість шкільного навчання.

Починаючи з третього класу в учня активно формуються такі важливі особистісні утворення, як, наприклад, почуття соціальної та психологічної компетенції (за несприятливого розвитку — соціальної та психологічної непевноцінності, неспроможності), а також почуття диференціації своїх можливостей тощо.

Третьюкласник прагне розробити певний внутрішній план дій у навчанні, розвиває вміння організовувати свою навчальну діяльність.

Виконуючи завдання з різних предметів (математики, рідної мови, літературного читання тощо), дитина починає активно шукати найархивніші способи, обирати та порівнювати між собою варіанти дій, планувати їхню послідовність та засоби реалізації. До того ж чим більше старанності, наполегливості, сумлінності виявляє дитина, тим більше етапів у її діях і, як наслідок, вона успішніше контролює рішення проблем, виконання поставлених перед нею завдань. Необхідність контролю та самоконтролю, словесного звіту, самооцінки в навчальній діяльності створюють сприятливі умови для формування у дітей також здатності до планування й виконання різноманітних дій подумки.